

Posudek vedoucího bakalářské práce

Viktória Chrenková

Vývoj motivu lásky v prózách L. N. Tolstého

UVES, FFUK Praha, 44 s. rkp.

Dílo Tolstého dodnes přitahuje celou řadou svých aspektů a jedním z nich je koncepce lásky, kterou se autor celý život zabýval. Pokusy o řešení této otázky se objevují v řadě děl a provází Tolstého do konce tvůrčího života. Tolstoj nabízí v různých dílech odlišné varianty pojetí tohoto motivu, jež v pozdní fázi tvorby nabývají kontroverzní podoby. Není divu, že Tolstého dílo přitahovalo a přitahuje pozornost badatelů zaměřených psychoanalyticky a genderově. Vznikla řada závažných studií, ale přesto nemůžeme považovat tuto otázku za uzavřenou.

Z tohoto důvodu vítám bakalářskou práci Viktorie Chrenkové jako jeden z pokusů, jak tento motiv nahlédnout z jiného hlediska. Vstoupit do prostoru, který je v ruské i západní literatuře již nejednou zpracován, vyžaduje jistý kus odvahy. Předkládaná práce se však svého úkolu zmocňuje solidně a přináší řadu nových postřehů.

Autorka práce se rozhodla pro svou analýzu zvolit tři díla: jeden „malý román“ *Rodinné štěstí* a dva „velké romány“ *Annu Kareninovou* a *Vzkříšení*. V úvodu připouští, že děl řešících titulní problematiku je v Tolstého tvorbě víc, ale volba dané trojice textů má své opodstatnění. První z nich byl napsán v 50. letech 19. století, tedy v období rané tvorby spisovatele, druhý v 70. letech, v době vrcholné, a třetí v průběhu 90. let, tedy patřící do tvorby pozdní. Tento výběr tak umožňuje sledovat vývoj motivu v klíčových fázích tvorby Tolstého. Autorka svou analýzu metodologicky založila na práci kanadského badatele Johna A. Lee *Colours of Love* (1973). Lee předložil typologii konkrétních typů lásky, z nichž devět je užíváno autorkou v bakalářské práci a aplikováno na zvolená tři díla.

Založení práce na Leeho typologii umožnilo analyzovat motiv lásky věcně a odlišit její různé aspekty. Na druhou stranu bych uvítal, kdyby autorka v metodologické kapitole lépe vysvětlila, proč se rozhodla využít právě tuto teorii a proč je podle jejího názoru vhodná k analýze Tolstého děl. Schází také podrobnější popis Leeho východisek či vědecké disciplíny, v níž se pohybuje. Připouští sám Lee aplikaci své teorie na literární texty? Leeho typologie je také užívána bez jakékoli kritiky, ačkoli právě typologie konkrétních druhů lásky nemůže být vnímána jako něco jednoznačného. Autorka dále necharakterizuje jiné, tradičnější přístupy, především sto let starou psychoanalýzu a poněkud novější genderový přístup, ačkoli literaturu z tohoto okruhu využívá a cituje. Pokud bychom hovořili o vyšším typu práce, než je práce bakalářská, bylo by potřeba odlišit Leeho přístup od výše zmíněných metodologií a vysvětlit, v čem se jejich aplikace na literární text odlišuje. Také bychom požadovali v oddílu prameny a literatura podrobnější popis veškeré využívané literatury, a ne pouze známých textů Šklovského a Ejchenbauma.

Tato metodologická poznámka není samoučelná; neodlišení různých metodologických přístupů se ukáže jako problematické v aplikované části práce. Zde se totiž vztahy v Tolstého textech popisují střídavě pomocí „tradiční“ literatury a střídavě pomocí Leeho metody. Z psychoanalýzy se do práce vloudí biografický přístup, který je v rozporu s přístupem analýzy textu jako samostatného literárního faktu. Pro další práci s literárním textem by bylo potřeba tyto přístupy oddělit, a nikoliv je zahrnovat do jednoho výkladového rámce. Je však třeba

konstatovat, že tato metodologická smíšenost je na prostoru práce postupně překonávána, pocítuje se silně u analýzy *Rodinného štěstí*, ale absentuje v pojednání o *Vzkříšení*.

Aplikace Leeeho metody přináší zajímavá zjištění, která jsou shrnuta v závěru. Je evidentní, že Tolstoj celý život zápasí s motivem lásky. Nicméně analýza prokazuje, že ne všechny typy lásky jsou mu stejně cizí. *Eros* je pro Tolstého od počátku kontroverzní a v pozdní tvorbě je zcela odmítán jako ďábel. Stejně tak je odmítána *mania* i *ludus* (*Anna Kareninová*). *Storge* je ve vrcholné tvorbě ještě brána na milost, aby v tvorbě pozdní byla autorem uznávána pouze a jedině *agapé*. Z analýzy je zjevné, že Tolstoj postupně během života odmítá všechny typy lásky až na lásku evangelního typu, kterou jedinou je ochoten akceptovat. Domnívám se, že tento výsledek zcela odpovídá tomu, co víme o Tolstého životě a filosofii, a proto je tento poznatek ohledně vývoje motivu lásky v jeho klíčových beletristických textech naprosto přesvědčivý.

Pro ještě větší přesvědčivost textu by bylo zajímavé konfrontovat Leeeho terminologii konkrétních typů lásky s terminologií, kterou ve svých dílech užívá sám Tolstoj. Ale tuto poznámku již vnímejme jako příspěvek k diskusi u obhajoby či námět na další prohloubení tématu. Pevně doufám, že autorka se v průběhu magisterského studia pokusí zformovat svou práci do podoby vědeckého článku, který může nabídnout například časopisu *Svět literatury*.

Práce je psána čtivým a srozumitelným stylem, celkově dobrý dojem narušuje jen několik překlepů a řada chybějících čárek v souvětích.

Závěrem: Bakalářská práce Viktorie Chrenkové je pozoruhodným příspěvkem k diskusi o Tolstého díle a motivu lásky v jeho tvorbě. Splňuje nároky kladené na bakalářskou práci, doporučuji ji k obhajobě a hodnotím stupněm výborně.

V Praze 8. srpna 2022

doc. PhDr. Hanuš Nykl, Ph.D.